

Bladhoudende eiken

Bladhoudende eiken

Bladhoudende bomen voor de Nederlandse tuin zijn er niet veel. Cees van Casteren van Van den Berk Boomkwekerijen noemt drie betrouwbaar winterharde wintergroene eiken, goed bestand tegen ons wispelturige klimaat. Daarnaast kent hij een aantal interessante grensgevallen. 'Met wintergroene eiken zijn er onverwachte mogelijkheden.'

TEKST EN FOTOGRAFIE EMIEL VAN DEN BERG

Het is een veel gestelde vraag van tuinbezitters: 'Zijn er ook wintergroene bomen voor de Nederlandse tuin?' Die vraag ontstaat meestal vanuit de wens om jaarrond privacy in de tuin te hebben, hoge wintergroene bomen zijn dan bruikbaar. Natuurlijk is er ruime keuze bij de coniferen. Op stam gekweekte *Pinus* zijn steeds populairder, *Tsuga canadensis* en *Tsuga heterophylla* vormen hoge bomen en ook de meer zuilvormige coniferen als *Thuja* en *Chamaecyparis* behoren de mogelijkheden. Maar, voor wie liever een loofboom heeft, wordt het aanzienlijk lastiger...

Verrassend is dat er een behoorlijk aantal soorten wintergroene eiken is, nog verrassender is dat er in het Nederlandse klimaat veel mee gedaan kan worden. Het vraagt wel wat zoekwerk om de juiste bladhoudende eiken te vinden.

Schrijver-fotograaf Thomas Pakenham maakte prachtige boeken als *Meeting with remarkable trees*. Hij omschrijft in een van zijn boeken de 'live oaks' die hij fotografeerde in de brandende woestijn van Californië (VS). Zijn foto's zijn altijd prachtig, zijn teksten doen er niet voor onder. Over een indrukwekkend, oud exemplaar dat hij fotografeerde, schreef hij: 'What was its secret? I should like to be there in march, when it sometimes rains and the desert glows with Indian paintbrush (*Castilleja*) and desert dandelion (*Taraxacum*). I bet there's a hidden spring under the tree...'. De *Quercus chrysolepis* die hij beschrijft, is een (sub)tropische eik, maar van de circa 500 soorten *Quercus* zijn er zeker een aantal groenblijvers geschikt voor ons Nederlandse klimaat.

Quercus trojana

HILLIER AND SONS

Dichter bij huis meldt de in 1971 gedrukte catalogus Hillier's Manual of Trees and Shrubs, van de bekende gelijknamige Engelse kwekerij, diverse (half)wintergroene eiken: *Q. agrifolia*, *Q. alnifolia*, *Q. coccifera*, *Q. dumosa*, *Q. glauca*, *Q. hypoleuca*, *Q. ilex*, *Q. incana*, *Q. x kewensis*, *Q. phillyreoides*, *Q. reticulata*, *Q. sadleriana*, *Q. suber*, *Q. vacciniifolia*, *Q. virginiana*, *Q. wislizenii* en zelfs de door Thomas Pakenham beschreven *Q. chrysolepis*. Verrassend! Uiteraard gaat het hier voornamelijk om warmteminnende bomen die op een beschutte standplaats in Engeland zeker oud kunnen worden, maar de Nederlandse kou zelden zullen trotseren.

Zoekend naar wintergroene eiken voor het Nederlandse klimaat is er behoefte aan een kenner. Cees van Casteren van Van den Berk Boomkwekerijen is zo'n expert. Hij kent de eiken op zijn duimpje en merkt een stijgende vraag naar wintergroene bomen, dus ook eiken. Het aanbod bij Van den Berk Boomkwekerijen is groot, maar Cees heeft een duidelijke top-3 van bladhoudende eiken die de grens van -20°C kunnen trotseren: *Q. rhysophylla* 'Maya', *Q. x hispanica* 'Fulhamensis' en 'Lucombeana'. *Q. rhysophylla* 'Maya' noemt hij een boom voor de toekomst, goed winterhard en snelgroeiend. 'Met soms 1,5 meter groeischoot per jaar, je hebt snel een flinke boom. De uitlopende twijgen vallen sterk op met het (bruin)oranjerode loof.' In het ruim 1.000 pagina's tellende bomenboek dat de kwekerij in eigen beheer heeft uitgebracht, valt te lezen dat

Q. rhysophylla omstreeks 1978 vanuit Mexico hier in cultuur is gebracht. De cultivar 'Maya', in 2006 gevonden bij boomkweker David Bömer in Zundert, ontstond uit zaailingen en is beduidend winterharder gebleken dan de soort. Het tot 25 cm lange blad van deze middelgrote boom is elliptisch en heeft een getande rand. Belangrijkste sierwaarde is zogezegd de bruinrood tot bruinoranje kleur van het uitlopende blad, in de zomer kleurt dat blad naar glanzend donkergroen.

KURKBAST

De kruisingsvorm *Q. x hispanica* is de andere eik die Cees noemt. 'Deze Spaanse eik is een kruising tussen *Q. cerris*, de moseik of Turkse

eik, en *Q. suber*, de kurkeik. De boom is afkomstig uit het noordelijk Middellandse Zeegebied en de Balkan.' De cultivars 'Fulhamensis' en 'Lucombeana' zijn favoriet. De eerste groeit het traagst en krijgt net als *Q. suber* op latere leeftijd een kurkbast. Het grote blad is eveneens een sierwaarde. 'Lucombeana' heeft kleiner blad en een langzamere groei. Cees van Casteren noemt de 'Fulhamensis' echt een topper. 'Extra is dat de ronde kroon takken vormt die sierlijk afhangen en dat de bladeren aan de onderzijde grijswit behaard zijn.' Soms wordt deze eik ook halfwintergroen genoemd. 'Tijdens strenge winters kan het blad bruin worden om pas bij het uitlopen van het voorjaarsblad af te vallen.' 'Waastrand' en 'Wageningen' zijn ook twee selecties van *Q. x hispanica*. De smalbladige 'Waastrand' blijft wat kleiner, tot rond de 10

Quercus rhysophylla 'Maya'

Quercus x hispanica 'Fulhamensis'

Quercus suber

Quercus nigra

Quercus alnifolia

Quercus dentata 'Carl Ferris Miller'

Quercus ilex

Quercus x turneri 'Pseudoturneri'

meter hoogte, 'Wageningen' heeft weer wat breder blad en gaat richting de 15 meter. Nog wat kleiner blijven de cultivars 'Ambrozyana' met blad als *Q. cerris*, en 'Diversifolia' waarvan de bladeren een zeer variabele bladrand hebben.

Een eik die Cees niet noemt als favoriet, maar die wel populair is in Nederland is de steeneik, *Q. ilex*. Het blad lijkt op dat van hulst vandaar de soortnaam *ilex*, de wetenschappelijke naam van hulst. Vooral in Engeland is de steeneik veel gebruikt en nu de Nederlandse winters zachter lijken te worden, zijn er ook kansen bij ons. Van *Q. ilex* is het goed kunnen snoeien een voordeel, maar echt goed vorstresistent vindt Cees deze niet. 'Een beschutte standplaats is altijd mijn advies.' Bij strenge winters zal de plant volgens hem niet meteen bevriezen, maar wel bladschade oplopen. Liefst adviseert hij deze soort dan ook in stedelijke gebieden of tuinen waar beschutting is. Ook *Q. suber*, de kurkeik, noemt hij kwetsbaar in Nederland. 'Die exporteren wij voornamelijk richting Engeland.' Toch zijn van beide eiken in Nederland enkele oude exemplaren te bewonderen, dus voor wie een beschutte standplaats heeft, zijn er zeker kansen.

CHOLLIPO ARBORETUM

Rondlopend bij Van den Berk Boomkwekerijen komen we nog behoorlijk wat andere wintergroene eiken tegen. Wel soorten die weer wat vorstgevoeliger zijn dan de eerder genoemde voorbeelden. Cees wijst op *Q. x kewensis* (*Q. wizlizenii* x *Q. cerris*, gevonden in Royal Botanic Gardens Kew, vandaar de naam) en *Q. trojana* (Trojaanse eik), beide langzaam groeiend en met relatief klein blad. 'We willen ons sortiment zo ruim mogelijk houden voor de eikenliefhebbers.' De forse exemplaren van *Q. nigra* (zwarte eik) noemt hij vrijwel wintergroen. 'Een goede groeier met ganzenvoetachtig blad.'

De halfwintergroene *Q. x turneri* 'Pseudoturneri' is nog noemenswaardig omdat deze middelgrote eik zijn blad pas na de winter laat vallen. *Q. x turneri* is een kruising tussen *Q. ilex* en *Q. robur*, de cultivar 'Pseudoturneri' werd rond 1880 in Engeland gevonden. Circa 60 jaar geleden beschreef de Duitser Franz Boerner, toentertijd een van de bekendste botanici van Europa, de boom al in zijn boeken. 'Het is eigenlijk geen wintergroene boom, want het blad valt in het voorjaar af als de nieuwe bladeren zich gaan ontwikkelen. In

strenge winters wordt het blad reeds in januari of februari bruin.'

Niet wintergroen, maar wel leuk om te noemen, is *Q. dentata* 'Carl Ferris Miller'. Voldoende winterhard en met als meest opvallende kenmerk dat het tot 25 cm grote blad heel de winter in bruine vorm aan de boom blijft hangen. De selectie is in 1976 door Robert en Jelena de Belder van Arboretum Kalmthout uit zaailingen geselecteerd. Het zaad was afkomstig van de Amerikaan Carl Ferris Miller die in Zuid-Korea, waar *Q. dentata* van nature groeit, het Chollipo Arboretum oprichtte.

GRIJSBLADIG

Opvallend is nog *Q. ithaburensis* 'Hemelrijk Silver'. 'Ook weer een boom die interessant is voor de eikenverzamelaars, want de soort is kwetsbaar bij extreme kou.' De grootste sierwaarde is het blad, dat zowel aan de boven- als onderzijde opvallend zilvergrijs van kleur is. 'Later in het seizoen overgaand naar grijsgroen.'

Ook deze boom werd gevonden in Arboretum Kalmthout. De naam Hemelrijk verwijst naar het privédomein van het echtpaar De Belder. De soort *Q. ithaburensis* komt uit Zuidwest-Azië en is groenbladig. 'Opvallend is de variabele bladvorm, soms langwerpige, soms ovaal, soms bijna rond.'

Tot slot nog enkele foto's van *Q. alnifolia*, de golden oak. Volgens Cees zeker geen soort voor het Nederlandse klimaat. 'Maar wel een bijzonderheid vanwege de viltige en

goudkleurige onderzijde van het blad.' In de catalogus van Hillier and Sons staat het duidelijk omschreven; 'hardy in sheltered gardens'. Cees voegt als laatste nog *Q. glauca* (*Q. myrsinifolia*) toe. 'Wederom een zeldzaamheid, deze Chinese eik. Een smalle boom, soms forse heester, voor een beschutte plaats.' 🌱

Informatie

Van den Berk Boomkwekerijen
Donderdonk 4
5492 VJ Sint-Oedenrode
www.vdberk.nl

Quercus x hispanica 'Waastrand'

Quercus x hispanica 'Wageningen'

Quercus x kewensis

Quercus x hispanica 'Diversifolia'

Quercus ithaburensis 'Hemelrijk Silver'

Quercus trojana

Quercus x hispanica 'Lucombeana'

Quercus x turneri 'Pseudoturneri'